

Otázka: Francouzské osvícenství 18. st.

Předmět: Společenské vědy

Přidal(a): Iada

Osvícenectví byl myšlenkový proud, který se jako ideový výraz rozmachu nastupující revoluční buržoazie rozšířil v Evropě a ovlivnil i mimoevropské myšlení. Je pro ně příznačné racionalistické pojetí dějin společnosti jako boje „ **světla a rozumu**“ (odtud název **osvícenectví**) s tmou nevědomosti a předsudků. Dále je to přesvědčení , že zdrojem pokroku je poznání, překonání předsudků, šíření vzdělání a osvícené zákonodárství. S tímto přenesením společenské problematiky do sféry „rozumu“ souvisí boj osvícenců za nezávislost myšlení a svobodu přesvědčení. Proto je osvícenectví zaměřeno proti církvi, církevním dogmatům a scholastice, a to i u těch osvícenců, kteří nedospěli k ateismu.

Osvícenectví nebylo jednotným proudem. Zahrnovalo v sobě řadu odstínů nejenom v názorech filosofických (materialismus i deismus), ale i sociálně politických. Základní předpoklady osvícenství se rodily v renesanční Itálii a výraznou podobu dostalo osvícenství v Anglii 17. a 18. století. Svého vrcholu dosáhlo v 18. století ve Francii. V ostatních zemích se šířilo v 19. století. V Anglii osvícenství navázalo na názory **F. Bacona a J. Locka**.

Ve Francii se stalo osvícenství hlavní ideologickou zbraní v boji proti absolutismu a připravilo půdu Velké francouzské revoluci. Významnými osobnostmi francouzského osvícenství byli

Francois Marie Arouet, zvaný **Voltaire**, **Jean Jacque Rousseau** a **Charles Louis Montesquieu**. Věda a filosofie se ve Francii soustřeďovala kolem **Encyklopedie umění, věd a řemesel**. Toto vynikající dílo spatřilo světlo světa hlavně zásluhou **Denise Diderota** a **Jeana d´Alemberta**. Stalo se biblí nového myšlení spojeného s vědou, výrobou a svobodou podnikání, stalo se „biblí“ liberalismu.

Charles Louis de Montesquieu (1689 - 1755)

se narodil v La Bréde nedaleko Bordeaux a pocházel ze staré gaskoňské šlechtické rodiny. Studoval klasickou literaturu, věnoval se literární práci, studiu přírodních věd (anatomie, botanika, fyzika), později historie a práva. Měl možnost cestovat po celé Evropě. S velkým úspěchem se setkala jeho dílo Perské listy, které bylo ostrou satirou společnosti, církve i státu.

Po důkladném studiu existujících vládních systémů došel k názoru , že nejlepší je anglický typ vlády – konstituční monarchie. Podle něho nezbytnou podmínkou politické svobody je přísné rozdělení na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní. Všechny tři mají být vyvážené, samostatné a mají se vzájemně kontrolovat. Není-li tomu tak, nutně dochází k despotii a potlačení svobody. Montesquieu podal ostrou kritiku absolutistických poměrů. Usiloval o objasnění původu státu, povahy zákonů a na tomto přirozeném základě vytvoření plánů společenských reforem.

Jean Jacques Rousseau (1712 - 1778)

se narodil v Ženevě, jeho otec byl hodinářem, matka zemřela při porodu. Jeho život byl plný strádání. Pracoval jako sluha, písař a později jako učitel hudby. Navázal přátelský styk s Diderotem, na jehož pozvání začal spolupracovat na Encyklopedii. Rousseau byl mluvčím drobné buržoazie. Z Diderotova popudu napsal práci, jejíž téma zadala dijonská Akademie. Otázka zněla, zdali přispěl pokrok věd a umění ke zkáze nebo zušlechtění mravů. Rousseau na ni odpověděl záporně. Jeho **Rozprava o vědách a umění** byla přes tuto odpověď

vyhodnocena jako nejlepší a roku 1750 vyšla knižně. Další významná díla: **Rozprava o původu nerovnosti mezi lidmi (1753)**, **Nová Hélioisa (1761)**, **O společenské smlouvě (1762)** – tímto dílem se projevil jako přesvědčený stoupenec demokratické vlády a bojovník za svobodu a rovnost lidí. Dokonce zdůrazňoval právo lidí povstat proti despotické vládě.

V roce 1762 vyšel Rousseauův tzv pedagogický román **Emil čili o výchově**. Někdo shrnuje své názory o výchově, z nich čerpala inspiraci celá moderní pedagogika. Je to klasické dílo světové pedagogiky, přeložené do všech světových jazyků.

Francois Marie Voltaire (1694 - 1778)

se narodil jako syn zámožného notáře a byl mluvčím středních vrstev. Útočil se sžíravou ironií proti tomu, co považoval za ostudné a ponižující. Stavěl se proti nesnášenlivosti a netolerantnosti. O tom svědčí jeho výrok: „ Nesouhlasím s tím co říkáte, ale až do smrti budu hájit vaše právo to říkat.“ Jeho skvělý sloh a výmluvnost podryly již před rokem 1789 úctu k monarchii a církevním institucím. Vystupoval proti absolutismu, válkám , násilí, proti pověrám a fanatismu a proti víře v zázraky.

Mezi nejvýznamnější Voltairovy spisy patří: **Filosofické listy (1734)**, **Filosofický slovník (1764)**, tragedie **Zaira (1732)**, historický spis **Století Ludvíka XIV. (1751)**, a povídky, především **Candide**.

Hlavní encyklopedisté

Denis Diderot (1713 - 1784)

se narodil v Lavrgres v severovýchodní Francii. Jeho otec byl nožířským mistrem. Syna dal na vychování do jezuitské koleje v rodném městě. Později navštěvoval mladý Diderot církevní školu v Paříži. Především se ale zajímal o filosofii, matematiku a fyziku.. Studoval také jazyky a celkově si prohluboval vzdělání. Po celý život zápasil s nedostatkem. Posléze mu pomohla ruská carevna Kateřina II. jako zprostředkovatel uměleckých nákupů pro Ermitáž ji navštívil v Petrohradě. Stal se dokonce čestným členem Akademie věd.

V roce 1745 se na Diderota obrátil nakladatel a žádostí o přeložení univerzálního slovníku z angličtiny pro potřeby francouzské veřejnosti. Brzy zjistil že slovník v této podobě nevyhovuje současným požadavkům. Navrhl nakladateli vytvořit takový naučný slovník, který by obsáhl všechny současné obory lidské činnosti a který by byl sumou lidského vědění. Tak vznikla idea Encyklopedie, kolem níž se shromáždil duchovní výkvět tehdejší francouzské společnosti. Diderot působil jako hlavní redaktor. Nejplodnější léta svého života zasvětil vydávání Encyklopedie sám napsal přes 1000 hesel. Své názory ukládal do drobnějších děl: **Filozofické myšlenky (1746), Listy o slepých pro ty, co vidí (1749), Myšlenky o výkladu přírody (1753), filozofické principy hmoty a pohybu(1770), Základy fyziologie (1774 - 1780)**. Z uměleckého díla vyniká proticírkevní román **Jeptiška (1760)** a **Jakub fatalista (1773)**.

Jean d´Alembert (1771 - 1783)

Nejbližší spolupracovník Diderota na **Encyklopedii**. Zabýval se především matematikou, fyzikou a astronomií. Jeho nejdůležitější prací je **Úvod k encyklopedii (1754)** a **Základy filozofie (1759)**.

Dostal za úkol napsat úvod k Encyklopedii. Pokusil se v něm načrtnout historii vzniku a vývoje věd. Podal zde rovněž klasifikaci věd v níž rozdělil vědění podle tří schopností **člověka na historii (paměť), filosofii (rozum) a krásné umění (představivost)**.

